

Unatoč ratu franjevci su se brinuli za svoju Gimnaziju

FRANJEVAČKA KLASIČNA GIMNAZIJA UOČI PADA ŠIROKOG BRIJEGA

► Piše: fra Ante Marić

Zadnji službeni pregled profesorskog zbora Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu nalazimo u izvješću za školsku godinu 1943./44.¹ Učinio ga je ravnatelj gimnazije fra Radoslav Vukšić pripremajući se za monografiju o 100. obljetnici samostalnog djelovanja hercegovačkih franjevaca 1844. – 1944. Ovako taj popis izgleda u tabličnom prikazu:

Redni broj	Prezime i ime	zvanje	Struka: glavna sporedna	Godina nastavničke službe	Što predaje, kojem razredu i koliko sati tjedno	Ukupno sati tjedno	razrednik	Druge šk. dužnosti	Državno odobrenje za rad u školi
1	Dr. Vukšić fra Radoslav	upravitelj	matematika i fizika	20	Mat. VII3 Fiz. VIII2, Fil. Prop. VIII2	12		Čuvar fizikalne zbirke	Sn. br. 33.843/32 od 29. X. 1932.
2	Dr. Pandžić fra Krešimir	profesor	njem. I lat grčki	22	Njem. II3, V3, VI3, VII3, VIII3	15			Sn. br. 33.843/32 od 29. X. 1932.
3	Dr. Knezović fra Oton	"	hrvat. i povijest zemljopis	24	Hrv. I5, povij. III3, Iva3	11		Knjižničar profesorske knjižnice	Sn. br. 33.843/32 od 29. X. 1932.
4	Dr. Nuić fra Arkandeo	"	latin i grč. francuski	18	Lat. VII3 grč. IVb3, VI4, VII3, VIII4	17			Sn. br. 39.701/33 od 23. 1. 1933.
5	Dr. Papon ja fra Fabijan	"	narodna i obća povijest zemljopis	18	Pov. IVb3, VIII3, Zemlj. VIII2	8		Nadstojnik konvikta	Sn. br. 33.843/32 od 29. X. 1932.
6	Dr. Burić fra Didak	"	hrvatski francuski	15	Hrv. II4, III4, V4, VI4	16			Sn. br. 13.521/38 od 5. V. 1938.
7	Dr. Dragičević fra Marko	"	latin. i grč. Pov. st. vieka	9	Lat I5, VIII4, grč. III3, V4	16	VIII		Sn. br. 27.416/37 od 30. IX 1937.
8	Čosić fra Miroslav	"	umjetnost s poviešču crtanje	9	Pis. I1; Crt. I2, II2; umj. VIII1, pov. II2, V3	11		Čuvar crtačke zbirke	Sn. br. 48.074/35 od 16. XII. 1935.

¹ Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Širokom Brijegu, Godišnja izvješća za školske godine 1940./41., 1941./42., 1942./43 i 1943./44., za školsku godinu 1943./44., str. 74. – 77.

9	Primorac fra Vilim	Učitelj vještina	gimnastika	9	gim. I2, II2, III1, IVab2	20	III	Nadstojnik sjemeništara VII. i VIII. r.	Sn. br. 29.957/35 od 26. VIII. 1935.
10	Radišić fra Rajko	Suplent s položenim prof. ispitom	zoolog. I botan. Mineralogija i geologija	5	Prirod. I2, V2, VII2, kemija IVab4, VII2	12		Čuvar kem. zbirke	II. Br. 15.423-1940. od 28. II. 1940.
11	Mikulić fra Vojislav	suplent	mineralogija, geolog. I zool. botanika	7	Prir. II2, VI2; njem. III3; fiz. III3; hig. IVab4, VI1, VIII1	16	IVa	Čuvar prirodoslovne zbirke i muzeja	Sn. br. 14.503/38 od 13. 5. 1938
12	Rupčić fra Leonardo	"	francuski latinski	6	Lat. II4, IVab6, V5	15	V		Sn. br. 11.727/39 od 20. V. 1939.
13	Adamčik fra Bruno	"	kompozicija i glazb. znanost klavir i pjev.	3 g 2 mj	Pjev. I2, II1 mat. I3, II3	9	III		II. Br. 25.729/41. od 4. IV. 1941.
14	Čorić fra Didak	"	hrvatski njemački	3	Hrv. IVab8, VII4, VIII4	16	IVb	Knjižničar učeničke knjižnice	Br. 46.966-1941. od 26. IX. 1941.
15	Kožul fra Tadija	"	lat. I grč. hrvatski	2 g. 4 mj.	Lat. III3, VI4; grč. Iva3	10		Donastojnik konvikta	Br. 84.277/42. od 23. II. 1942.
16	Pandžić fra Borislav	"	bogoslovija	4	Zemljopis I2, II2	4		Nadstojnik sjemeništara I. – VI. r.	II. Br. 69.025-1940. od 21. IX. 1940.
17	Dr. Šimović fra Dobroslav	"	a) bogoslovija	5	Vjer. IVab4, V2, VI2, VII2, VIII2	12	VI		Br. 83.646/43. od 26. X. 1943.
18	Zlopaša fra Roland	suplent	matematika i fizika	1	Mat. III3, IVab6, V3, VI3; fizika VII3	18			Br. 83.692/43. od 26. X. 1943.
19	Pehar fra Nenad	"	narodna i obća povijest zemljopis	1	Povij. VI3, VII2,; zemlj. III2, IVab4, V2, VI2, VII1	16	VII	Čuvar povijesno zemljopisne zbirke	Br. 73.530/43. od 23. IX. 1943.
20	Škrobo fra Čedo	"	Bogoslovija	2	Vjer. I2, II2, III2	6	I		Br. 88.952/42. os 10. IX. 1942.
21	Leko fra Mile	Pomoćni nastavnik	Bogoslovija	4 g. 4 mj.	Njem. IVab6	6			Br. 18.840/42. od 13. III. 1942.

Ova školska godina otpočela je u znaku brojnih poteškoća. Uslijed ratnih događanja prekinute su prometne veze zbog čega je otežana svaka

dostava na Široki Brijeg. Oskudica u živežnim namirnicama postala je svakodnevicom. »Osim toga partizani su se približavali u našu neposrednu

blizinu. Radi toga smo 28. II. morali sjemeništare raspustiti kući. Ponovo smo ih pozvali u sjemenište nakon mjesec dana.«² Zbog nestašice hrane

smanjeni su obroci kruha. Pred konviktom za vanjske đake u siječnju i veljači 1943. »...prekrčen (je) dio dvorišta, koji nije spadao u igralište. Tu je predviđen mali park, pa su uzduž i poprijeko ostavljene ceste. Na krčevini su posađene voćke uz cestu, a inače je zemljište zasađeno krompirom, koji je izvrsno rodio, tako da je bilo komada teških 97 dkg... Za vrijeme partizanske i četničke opasnosti koncem veljače, kad je obustavljena škola, većina je đaka ostala u konviktu, jer nijesu mogli otići kućama.«³

O tome kakvo je stanje s prehranom rječitro govori podatak da je u jesen 1943. orana Bakamuša⁴. To je posljednji put činjeno 1917. u vrijeme velike gladi u Hercegovini.

Za vrijeme školskih praznika klerici su obavili čitav niz radova kako bi školski prostori što spremnije dočekali novu školsku godinu. Tako su »objili u samostanu 13 soba, u đaćkom sjemeništu 14 soba i popravili hodnike, gimnaziji podbojili (stavili cokul) u svim razredima, u klerikatu obojili salu za spavanje, učionicu i zahod. Klerici su također radili i oko samostanskih pčela, čistili hidrocentralu i obavili još neke druge radove. Za vrijeme boravka vojske u klerikatu, klerici su stanovali u samostanu.«⁵

No, 15. ožujka vojska opet zauzima iste prostorije u konviktu koje su Talijani netom ispraznili. Nastava se morala održavati u preostalim prostorijama, ali i po hodnicima. Tako improvizirana nastava održavala se sve do konca školske godine jer su druge zgrade, gimnazije i sjemeništa, zauzeli vojnici. Polovicom svibnja (14. V.) vojska odlazi iz konvikta, ali ne za dugo. Već u jesen, 16. X., vojska je zauzela sve prostorije koje su fratri vrijedno uredili pripremivši ih za nastavu u novoj školskoj godini.⁶

Ovo je nekoliko crtica iz gi-

mnazijskog života u školskoj godini 1943./44. Fratri su na čelu s provincijalom i ravnateljem gimnazije, profesorskim zborom i gvardijanom davali sve od sebe kako bi školska godina kako-tako završila te zatim obavljen ispit zrelosti. Taj je ispit zrelosti školske godine 1943./44. bio zadnji u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu.

Školska godina 1944./45.

Glavno obilježje ove školske godine u širokobriješkoj gimnaziji jest da nikada nije završila – ostala je otvorenom ranom na tijelu Hercegovачke franjevačke provincije Uznesenja BDM. Svjestan strašnog ratnog meteža, provincijal fra Leo Petrović morao je odlučiti treba li objaviti rok za održavanje prijamnog ispita za upis u novu školsku godinu ili ne. Stoga je 30. srpnja 1944. održana sjednica profesorskog zbora kojoj je nazočio i provincijal. Zajednički je odlučeno da se ne poklekne i da se otpočne s nastavom.

Zapisnik s te sjednice čuva Arhiv Hercegovачke franjevačke provincije. Budući da nemamo nekog drugog popisa profesorskog zbora za tu školsku godinu, zapisnik u kojemu se navode svi profesori ostaje nam jedini te ga prenosimo u cijelosti:

Sjednicu otvara ravnatelj o. dr. R. Vukšić s molitvom. Prisutni su: M. p. provincijal o. dr. L. Petrović, ravnatelj o. dr. R. Vukšić, o. T. Kožul, o. M. Ćosić, o. D. Burić, o. B. Pandžić, o. D. Ćorić, o. V. Mikulić, o. dr. F. Paponja, o. V. Primorac, o. B. Adamčik, o. dr. O. Knezović, o. R. Zlopaša, m. p. o. dr. K. Pandžić, o. dr. D. Šimović, o. N. Pebar i o. L. Rupčić. Odsutni su: o. dr. M. Dragičević [govori sv. misu na Uzarićimal], o. dr. A. Nuić [otišao u Crnač] i o. R. Radišić [otišao u Grljević] ...

Dnevni red: 1/ novicijat, 2/ početak škole, 3/ primanje u sjemenište, 4/ ispražnjenje prostorija za školu sa strane njemačke vojske, 5/ pokrov gimnazijske zgrade, 6/ školarina šk. god 1944/45. i 7/ prebrana sjemeništara.

Ad 1/ Prefekt sjemeništa o. B. Pandžić predložio je, da se šestoškolci ne primaju u novicijat, jer je stekao uvjerenje, da ni roditelji nijesu za to. Prijedlog primljen jednoglasno.

Ad 2/ Glede početka škole najprije se radi o prostorijama i namještaju, a to je sve u rukama vojske. O. dr. F. Paponja kaže, da u konviktu nema nego tridesetak vojnika, pa bi se prema tomu moglo tražiti, da se prostorije ustupe za školu. Vojska je povratila posteljine iz konvikta, a krevete je zadržala kao i krevete iz sjemeništa. I drugi je namještaj kod vojske osim nešto stolica iz konvikta. Zaključeno je: od strane Provincijalata, ravnatelja gimnazije i upravitelja konvikta nastojat će se odmah, da se dobiju prostorije. Nastojat će se također, da se dođe i do namještaja, u prvom redu do kreveta. Sjemeništarcima će se javiti, ako se dobiju prostorije, da posteljinnu ponesu od kuće, pa makar spavali i na podu, a konviktorci neka se sami pobrinu za svoj ležaj, ako im ne mogemo riješiti pitanje u tom pogledu s vojskom.

Ad 3/ U sjemenište će se primati i ove godine I. razred kao i dosada a također će se obaviti za njih prijamni ispit 25. VIII. 1944.

Ad 4/ Upravitelj konvikta izjavljuje, da se je zanimao kod mjerodavnih vojničkih vlasti, da bi nam ustupili nešto prostorija i namještaja za đake. Za prostorije izgleda da bi popustili i ustupili, ali za krevete izgleda, da će se teško dobiti, jer su u bolnici. Zaključeno je: od strane Provincijalata i Ravnateljstva gimnazije nastojat će se, da se stvar povoljno riješi. Klericima VII. i VIII. razreda držat će se u svakom slučaju predavanja, i to u Crnču.

Ad 5/ Ravnatelj gimnazije izvješćuje, da je krov na gimnaziji u slabom stanju i da treba tražiti načina, da se popravi.

Ad 6/ Školarina će se ubirati prema visini

² *Hercegovina franciscana*, Mostar, 1944., Hrvatska tiskara F. P., Svezak VI, str. 48.

³ *Isto*, str. 49.

⁴ Velika fratarska livada podno samostana na Širokom Brijegu.

⁵ *Isto*, str. 48.

⁶ *Usp. Isto*, str. 49.

poreza kao i prošle godine, ali tako, da prosjek bude 5.000 kuna za svaki upis.

Ad 7/ Prebrana sjemeništara tražit će se u naravi prema prošlogodišnjem zaključku, i to: 100 kg kukuruza, 100 kg pšenice i 10 kg slanine.¹⁾ Varivo će pribaviti Provincijalat na svoj račun.

Sjednicu završava ravnatelj s molitvom.

¹⁾za cijelu godinu, razmjerno za svaki mjesec.⁷

Kakvo je stanje u širokobriješkoj gimnaziji te školske godine (a čijim se početkom već dobro kasni), više je nego očito. Nekoliko dana nakon sjednice profesorskog zbora, 9. kolovoza, Provincijalat je svim župama odaslao obavijest o prijamnom ispitu (br. 601/44.): »Dne 25. kolovoza držat će se prijamni ispit za kandidate franjevačkog Reda u našoj gimnaziji na Širokom Brijegu.«⁸

Prijamni je ispit očito održan, no o njemu u Arhivu Provincije nema nikakva traga, kao ni o primljenim đacima. Kakve su uistinu prilike na Širokom Brijegu najrječitije govori dopis provincijala fra Lea Petrovića ravnatelju gimnazije fra Radoslavu Vukšiću od 13. siječnja 1945. (sl. br. 10/45.):

POŠTOVANI OTČE RAVNATELJU

Znam i duboko u duši osjećam, koliko Vi i sva braća profesori naše gimnazije podnosite tereta i krvavih žrtava za naš zavod, budućnost i nadu našu. Zato će Vam naplatiti dobrotu Božja, a poznija će pokoljenja izkazati Vam barnost i zabvalnost. S moje strane i u ime provincijalne uprave svima vam iskrena i duboka hvala. Poštovani otče, nastojte i dalje sa svojim suradnicima spasavati sve što se spasiti daje. Koliko možete gledajte, da uprengnutim svim silama održite taj temeljni naš naukovni zavod na dostojnoj visini. Čuvajte

ga kao oči u glavi, da što manje pretrpimo štete.

Ako Vam prilike dopuste, nastojte da barem s našim đacima – klericima nastavite predavanja. Takodjer i s ostalima, ako se bude dalo.

Došao bih među Vas, ali mi se tuga obavije oko srca, pa ne mogu. Misli su moje uvijek s Vama. Sve Vaše patnje i nevolje duboko suosjećam.

Uza sve udarce sudbine ne gubimo nade u dobrotu Božju i Njegovo milosrdje. Bog će nas čuvati. On nas je branio i podržavao kroz prošla teška i duga, mutna i krvava stoljeća. Božje oko bdije nad nama.

Naredio sam da 15. siječnja 1945. svi profesori i djaci budu na okupu – naravno, koliko dopuste prilike i okolnosti. Mislim, da se i Vi s time slažete. Ako učinite što možete, učinili ste sve.

Ovom bih Vas prigodom, poštovani otče ravnatelju, zamolio da u sporazumu s pp. oo. profesorima – posebno prefektima klerikadjaka – skalupite Pravila za klerike-djake. Sjednički odobrena pravila pošaljite Provincijalatu na konačno odobrenje. Bez ikakvih pravila nezgodno je prefektima, osim toga nema tradicije među đacima-klericima. Nadamo se, da ćete u dogledno vrijeme ta pravila predložiti, da odmah stupe na snagu.

Vama, otče ravnatelju, i svoj braći profesorima šaljem svoj iskreni bratski pozdrav

Provincijal

PS. Sazovite sjednicu i ovo pismo pred pp. oo. profesorima pročitajte.⁹

Široki je Brijeg pao u komunističke ruke 7. veljače 1945. u dopodnevnim satima. Oni su u samostanu zatekli dvanaesticu fratara i sve ih ubili u ratnom skloništu. Odvodili su ih iz samostanske zbornice jednog po jednog u kratkim vremenskim razmacima. Fratari su se dostojanstveno, tako svjedoče preživjeli, odazivali prozivci svojih krvnika. Svjesni što

ih čeka nisu odavali straha, nego jedni drugima podjeljivali odrješenje grijeha. U tihoj su molitvi čekali da ih krvnici prozovu i da ih odvedu na smaknuće. Tko je god bio u habitu, nije pošteđen, pa ni oni na smrtnoj postelji: fra Marko Barbarić, bolesni fra Krsto Kraljević i fra Žarko Leventić.

Zadnji profesorski zbor školske godine 1944./45.

1. fra Radoslav dr. Vukšić, matematika i fizika, ravnatelj gimnazije
2. fra Oton dr. Knezović, hrvatski, povijest i zemljopis
3. fra Tadija Kožul, njemački, latinski i grčki
4. fra Miroslav Ćosić, umjetnost s poviješću i crtanje
5. fra Didak dr. Burić, hrvatski i francuski
6. fra Borislav Pandžić, bogoslovija, nadstojnik sjemeništara I. – VI. r.
7. fra Didak Ćorić, hrvatski i njemački
8. fra Vojislav Mikulić, mineralogija, geologija, zoologija i botanika
9. fra Fabijan dr. Paponja, narodna i opća povijest i zemljopis, nadstojnik Konvikta za vanjske đake
10. fra Vilim Primorac, gimnastika, nadstojnik sjemeništara VII. – VIII. r.
11. fra Bruno Adamčik, kompozicija i glazbena znanost, klavir i pjevanje
12. fra Roland Zlopaša, matematika i fizika
13. fra Kruno dr. Pandžić, njemački, latinski i grčki
14. fra Dobroslav dr. Šimović, bogoslovija
15. fra Nenad Pehar, narodna i opća povijest i zemljopis

⁷ SP SV 143., folija 458.

⁸ SP SV 149., folija 11.

⁹ SP SV 144., folija 4.

16. fra Leonardo Rupčić, francuski i latinski
17. fra Marko dr. Dragičević, latinski i grčki i povijest starog vijeka
18. fra Arkandeo dr. Nuić, latinski, i grčki i francuski
19. fra Rajko Radišić, zoologija, botanika, mineralogija i geologija.

Ubijeni profesori:

Fra Radoslav dr. Vukšić, ravnatelj gimnazije, profesor matematike i fizike, čuvar fizikalne zbirke. On se 6. veljače zbog granatiranja i bombardiranja te strojne i pušćane paljbe sklonio u mlinicu (hidrocentralu). Dana 8. veljače izjutra, kad je pucnjava utihnula, s ostalom je subraćom došao na Široki Brijeg gdje je uhićen te odveden prema Splitu. Smaknut je na nepoznatu mjestu.

Fra Krešimir dr. Pandžić, profesor njemačkog, latinskog i grčkog jezika, bivši ravnatelj gimnazije i provincijal. Strijeljan je između Mostarskog Graca i Gostuše na divljem proplanku Bila s petoricom svoje subraće. Sklonio se od bitaka za Široki Brijeg u župu Mostarski Gradac.

Fra Arkandeo dr. Nuić, profesor latinskog, grčkog i francuskog jezika, čovjek iznimne inteligencije i pobožnosti. Usmrtili su ga nabojem u

zatiljak, spalili u ratnom skloništu s ostalom braćom nakon čega su sklonište zatrpali.

Fra Fabijan dr. Paponja, nadstojnik konvikta, profesor narodne i opće povijesti i zemljopisa, upravnik seoske kase. Sklonio se s ostalima u mlinicu (hidrocentralu). Uhićen je 8. veljače i s ostalom braćom odveden prema Splitu. Ubijen je na nepoznatu mjestu.

Fra Marko dr. Dragičević, profesor povijesti staroga vijeka, latinskoga i grčkoga jezika, razrednik osmog razreda. Od ratne se pogibelji sklonio u Izbično. Komunisti su ga uhitili za vrijeme mise, odveli i ubili na nepoznatu mjestu.

Fra Leonardo Rupčić, profesor francuskog i latinskog jezika, razrednik V. razreda. Fra Leonardo je uhićen na Širokom Brijegu 8. veljače i odveden prema Splitu. Smaknuli su ga na nepoznatu mjestu.

Fra Bruno Adamčik, profesor kompozicije i glazbene znanosti, glasovira i pjevanja, razrednik III. razreda. U povlačenju pred komunističkim zvjerstvima ubijen je u kolonama smrti sa stotinama tisuća hrvatskih rodoljuba. Za grob mu se ne zna.

Fra Tadija Kožul, profesor latinskog, grčkog i hrvatskog jezi-

ka, donastojnik konvikta. Ubijen je nabojem u zatiljak, gurnut u ratno sklonište, zapaljen i zatrpan.

Fra Borislav Pandžić, profesor vjeronauka, nadstojnik sjemeništaraca od I. – VI. razreda. Usmrćen je nabojem u zatiljak, spaljen i zatrpan u ratnom skloništu.

Fra Dobroslav dr. Šimović, profesor vjeronauka, razrednik VI. razreda. Smaknut je nabojem u zatiljak, gurnut u ratno sklonište, zapaljen i zatrpan.

Fra Roland Zlopaša, profesor matematike i fizike. Strijeljan je između Mostarskog Graca i Gostuše na divljem proplanku Bila s petoricom svoje braće. Sklonio se od bitaka za Široki Brijeg u župu Mostarski Gradac.

Fra Nenad Pehar, profesor narodne i opće povijesti i zemljopisa, razrednik VII. razreda i čuvar povijesno-zemljopisne zbirke. Komunisti su ga 14. veljače 1945. uhitili u samostanu u Mostaru, mučili i ubili te s još šestoricom braće bacili u rijeku Neretvu.

Preživjeli iz zadnjeg profesorskog zbora:

- fra Oton Knezović
- fra Mirko Čosić
- fra Didak Burić
- fra Didak Ćorić
- fra Vojislav Mikulić
- fra Vilim Primorac
- fra Rajko Radišić.

U sljedećim brojevima našega glasila *Stopama pobijenih* donosit ćemo životopise preživjelih profesora zadnjeg profesorskog zbora Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu. Želimo im na taj način odati dužno poštovanje i staviti ih u povijesni okvir komunističkog zločina na Širokom Brijegu. Životopise pobijenih profesora, pak, obrađujemo sustavno u postupku mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« koji je u tijeku. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudes« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subrača«, VII., 2 (13),
Široki Brijeg, 2014., srpanj – prosinac, 2014.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Kriza u svijetu raste, u hrvatskom društvu je opći rasap, ali mi smo i dalje s vama. Ne slušamo prigovore da se trebamo konačno »okaniti kostiju«. Rado bismo to učinili, jer lakše je sjediti u hladovini nego li crnčiti, međutim, tko će nastaviti? Očito malobrojni. Zapravo, stvarna je namjera zaustaviti započeto. E, ne će ići. »Kosti« nam pripočavaju istinu, onu istinu koju su nastojali i nastoje što bolje skriti. Nije to ni po Božjim ni po demokratskim namislama, stoga zahvaljujemo svima koji su kroz proteklo vrijeme zajedno s nama tragali za našima pobijenima, otkrivali njihova posljednja počivališta, način ubijanja, njihovo ime i prezime. Oni više nisu brojke, »društvene štetočine«, sada su ljudi. Trenutna neokomunistička hrvatska vlast ne haje za to. Oni nikada nisu tragali za istinom, oni su nastojali »stvoriti« svoju istinu. Svjestan čovjek nikada im se nije i nikada im se ne će prikloniti. Tražit će ona područja gdje istina stoji na prvom mjestu.

Ovo su misli koje su mi padale na pamet dok smo početkom godine pokapali dvojicu identificiranih ubijenih hercegovačka franjevca. S njima je ubijeno još 26 osoba, najvjerojatnije civila jer DNK analiza svih tijela nije dala potvrđan ishod. Ubili su ih u Ljubuškom, gdje su komunisti imali veliku tamnicu. Na žalost, nisu jedini. Komunisti su revno smicali sve one za koje su posumnjali da bi im mogli biti kakva smetnja u učvršćivanju vlasti. Sudjelovali su u svemu, kako domaći, tako i oni došli sa strane. Kasnije su za sve nagrađeni društvenim povlasti-

cama. Obitelji ubijenih dobiše, pak, progon. Partija nije opraštala. Mogao si se spasiti samo ako si im prišao i postao jednak njima. Na taj se način stvaralo duboko pokvareno društvo, društvo koje nije odisalo ni Božjim ni ljudskim zasadama. »Bilo i ne ponovilo se«, rekao bi puk.

Očito je da nam je stvarati takvo društvo u kojem će komunističke namisli biti odstranjene, društvo u kojem ne će biti totalitarizma bilo koje vrste. Ni divlji i raspojasani kapitalizam nije, naime, ništa bolji od komunizma. Oni su potpuno ista priča. Nama treba društvo u kojemu će se cijeniti mučeništvo, oni koji su pali nevini ili su nevini progonjeni za svoje i naše velike ideale. Primjera oko nas, na žalost, ima bezbroj pa čak i u ove današnje, »suvremene« dane, kako im vole tepati. Zlo nastoji uznemiravati dobrog čovjeka. Jer, ako mučeništvo i mučenici zabljesnu u našoj sredini, što će biti sa zlom? Ukazat će se njegovo pravo lice i nitko više ne će ići za njim. Zbog toga određeni mediji pomno paze da se to ne bi dogodilo. Neprestano proizvode prividnu stvarnost, neprestano nam lažu. Sami smo krivi kad im to dopuštamo.

Hoće li zaista mučeništvo postati ona mudrost koja će nas voditi ili ćemo si dopustiti hod starim, prašnjavim stazama? Naši pobijeni, naš blaženi kardinal Alojzije Stepinac, svi naši mučenici kroz povijest pozivaju nas da se uozbiljimo. Pobjeda je s njima, a ne s umišljenim veličinama.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	40
Podsjetnik	20	Pobijeni	42
Povijesne okolnosti	29	Odjek u umjetnosti	47
Povjerenstva	33	Nagradni natječaj	51
Istraživanja	34	Razgovor	54
Glas o mučeništvu	39		